

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора педагогічних наук,
старшого наукового співробітника
Шелестової Людмили Володимирівни
на дисертацію Шевченко Ірини Миколаївни
«Пропедевтика наукового мовлення молодших школярів у
дослідницькій діяльності в системі Малої академії наук України»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»,
в галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»**

Актуальність обраної теми дослідження.

Проблема розвитку наукового мовлення учнів молодшого шкільного віку в умовах дослідницької діяльності є безперечно актуальною. Розвиток наукового мовлення учнів молодшого шкільного віку у сучасному освітньому дискурсі розглядається не лише як частина загальної мовленнєвої підготовки, а як один із ключових чинників формування особистості, здатної до пізнання, критичного мислення й самовираження в умовах інформаційного суспільства. В умовах реалізації Концепції Нової української школи, яка орієнтує освітній процес на формування наскрізних компетентностей, питання розвитку наукового мовлення набуває особливої ваги. Мовлення вже не розглядається як окрема комунікативна навичка. Воно стає засобом пізнання, інструментом осмислення світу, базою для інтеграції знань у різних предметних галузях.

Актуальність теми обумовлюється кількома важливими чинниками, зокрема:

- Спостерігається невідповідність між декларативною присутністю дослідницької діяльності в навчальних програмах і реальним рівнем сформованості наукової компетентності учнів початкової школи. Водночас саме наукове мовлення є необхідною умовою успішного здійснення будь-якої дослідницької діяльності, адже передбачає здатність ставити запитання, формулювати гіпотези, описувати спостереження, узагальнювати результати.

- Мовленнєвий розвиток у молодшому шкільному віці перебуває у фазі активного формування, тому саме в цей період доцільно закладати основи наукового мовлення – такого, що має внутрішню логічність, термінологічну точність, структурованість та здатність до рефлексії. Утім, освітня практика часто не має у своєму розпорядженні ані методик, ані навчально-методичного супроводу, які б дозволили організувати цей процес цілеспрямовано й системно.

- Сучасний соціокультурний контекст вимагає від дитини вміння не лише сприймати, а й усвідомлено продукувати наукову інформацію, оперувати поняттями, презентувати результати власної діяльності. Це неможливо без розвиненого наукового мовлення. Як наслідок, зростає потреба у створенні дидактико-методичних умов, що сприяють розвитку наукового мовлення ще в молодшій школі, зокрема й за допомогою залучення дітей до дослідницької діяльності.

З огляду на зазначене, тема дослідження, присвяченого формуванню наукового мовлення молодших школярів у процесі дослідницької діяльності, є

актуальною як з позиції теорії, так і в контексті сучасних освітніх практик. Вона відповідає стратегічним завданням реформування освіти, орієнтованим на компетентнісний підхід, і водночас реагує на реальні запити педагогів, методистів, організаторів науково-дослідницької діяльності

Завдання дослідження наукового характеру не мали свого розв'язання чи були частково чи помилково розв'язані

Питання розвитку наукового мовлення саме в учнів молодшого шкільного віку у процесі дослідницької діяльності не були предметом цілісного й системного аналізу. У наукових публікаціях, присвячених розвитку мовлення, здебільшого розглядалися загальні аспекти комунікативної компетентності або формування мовленнєвих навичок у контексті вивчення мови. Дослідницька діяльність школярів, у свою чергу, досліджувалася переважно з точки зору розвитку пізнавальної активності, критичного мислення або STEM-компетентностей. Водночас перетин цих двох напрямів – формування саме наукового мовлення у процесі дослідження – не мав належної уваги в попередніх теоретичних і практичних розвідках, що й зумовлює наукову новизну та самостійність поставлених у дисертації завдань.

Освітня практика потребує (чи не потребує) відповідного наукового підґрунтя для розв'язання прагматичних проблем

Освітня практика в початковій школі, а також діяльність Малої академії наук України, переконливо засвідчують нагальну потребу у науково обґрунтованих підходах до формування наукової компетентності учнів, зокрема й розвитку в них наукового мовлення. На сьогодні вчителі початкової школи стикаються з труднощами щодо організації мовленнєвої діяльності учнів у процесі дослідницької діяльності, оскільки значна частина наявних методичних напрацювань або надто загальні, або ж не враховують специфіку вікових можливостей молодших школярів. Відсутність системної, апробованої методики формування наукового мовлення, яку можна було б застосувати в освітньому процесі, знижує ефективність реалізації компетентнісного підходу та впровадження принципів НУШ. Цю прогалину підтверджують як практичні спостереження педагогів, так і результати констатувального етапу дослідження дисертантки. Тому потреба у науковому підґрунті для впровадження мовленнєвих практик у дослідницьку діяльність є не лише обґрунтованою, а й критично необхідною.

Результати попередніх досліджень слугують (чи не слугують) необхідною базою для виконання дослідження та узагальнення його результатів

Попередні наукові розвідки в галузі лінгводидактики, когнітивної психології, методики розвитку мовлення, організації дослідницької діяльності школярів, а також академічного (наукового) мовлення створюють потужне підґрунтя для реалізації запропонованого дослідження. Вивчення праць українських і зарубіжних учених, зокрема з проблем функціонування наукового стилю мовлення, мовленнєвого розвитку молодших школярів, формування дослідницької компетентності, дозволило автору здійснити глибокий міждисциплінарний аналіз і сформуванню теоретико-методологічну базу, яка є релевантною до завдань дослідження. Ретельне і цілеспрямоване використання попередніх наукових напрацювань забезпечило концептуальну цілісність

наукового дослідження. Авторка не лише узагальнила наявний досвід, а й визначила ті аспекти, що залишилися поза увагою попередників, що свідчить про аналітичну глибину дослідниці.

Наявних ресурсів достатньо (чи не достатньо) для виконання коректного дослідження.

Аналіз дисертації засвідчив, що ресурсна база для виконання дослідження є цілком достатньою, зокрема у тексті подано інформацію про: наявність експериментальних майданчиків, участь у численних наукових конференціях, розробку та апробацію програм, активну співпрацю з Малою академією наук України, а також представлення результатів у фахових виданнях.

Аналіз родово-видового зв'язку у формулюванні мети і завдань дослідження, локальної вичерпності окреслених завдань у площині заявленої мети дослідження.

Мета дисертаційного дослідження чітко сформульована, є науково обґрунтованою та релевантною сучасним освітнім викликам. Вона полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці ефективності методики пропедевтики наукового мовлення молодших школярів у процесі дослідницької діяльності в системі Малої академії наук України.

Відповідно до сформульованої мети визначено завдання, які мають родово-видовий зв'язок з нею та охоплюють як теоретичні, так і практичні аспекти досліджуваної проблеми. Зокрема, передбачено:

- проаналізувати в лінгвістичній, психолого-педагогічній та педагогічній літературі стан наукового опрацювання проблеми розвитку наукового мовлення молодших школярів у працях вітчизняних і зарубіжних дослідників;

- конкретизувати поняття «наукове мовлення учнів», «наукове мовлення молодших школярів» та розкрити сутність поняття «пропедевтика наукового мовлення молодших школярів»;

- визначити критерії, показники та рівні сформованості наукового мовлення учнів 3–4 класів;

- теоретично обґрунтувати педагогічні умови реалізації пропедевтики наукового мовлення в процесі дослідницької діяльності молодших школярів у системі МАН України;

- розробити, апробувати й експериментально перевірити ефективність авторської методики пропедевтики наукового мовлення молодших школярів.

Таким чином, окреслені завдання послідовно та комплексно розкривають основні аспекти теми, забезпечують логічну цілісність дослідження та слугують надійним підґрунтям для досягнення його мети.

Аналіз адекватності використаних методів для кожного із завдань дослідження, наукової новизни, обґрунтованості зроблених узагальнень за результатами розв'язання кожного із завдань.

Загалом, добір методів дослідження є логічно виваженим, структурованим і цілком відповідає поставленим завданням, забезпечуючи реалізацію як теоретичної, так і прикладної частини дослідження.

Для завдання щодо аналізу стану наукової розробки проблеми формування наукового мовлення молодших школярів у вітчизняному та зарубіжному контексті адекватно застосовано теоретичні методи, зокрема аналіз літератури з

лінгвістики, когнітивної лінгвістики, педагогіки та вікової психології. Це дозволило провести комплексне вивчення джерел, оцінити глибину та різноаспектність наукових підходів, а також виявити аспекти, які раніше залишалися поза увагою дослідників.

Завдання щодо уточнення та конкретизації ключових понять («наукове мовлення учнів», «наукове мовлення молодших школярів», «пропедевтика наукового мовлення») реалізовано за допомогою порівняльного аналізу, класифікації та узагальнення теоретичних джерел, що цілком відповідає меті визначення категорійного апарату дослідження. Обрані методи дали змогу встановити міждисциплінарну природу зазначених понять та інтегрувати їх у педагогічний контекст.

Теоретичне обґрунтування педагогічних умов пропедевтики наукового мовлення молодших школярів було забезпечене за допомогою теоретичних методів, включаючи системний аналіз педагогічних підходів і принципів організації навчання. Це надало змогу визначити необхідні дидактичні умови, що відповідають віковим особливостям дітей та змісту дослідницької діяльності в системі МАН України.

Для завдання з визначення критеріїв, показників і рівнів розвитку наукового мовлення було обґрунтовано використання аналітико-узагальнювальних методів, які забезпечили формулювання змістовних і діагностично значущих параметрів мовленнєвого розвитку, а також створення відповідної інструментальної бази для подальших емпіричних досліджень.

Розроблення, апробація та експериментальна перевірка ефективності методики пропедевтики наукового мовлення реалізовано за допомогою комплексу емпіричних, експериментальних і статистичних методів. Анкетування і тестування дозволили виявити вихідний рівень сформованості мовленнєвих умінь, а також готовність педагогів до впровадження нової методики. Проведення формувального педагогічного експерименту та використання методів математичної статистики підтвердили ефективність авторської методики та надали підстави для обґрунтованих узагальнень.

У *першому розділі дисертації* авторка здійснила аналіз наукових джерел в лінгвістичному, психолого-педагогічному та педагогічному напрямках, що відповідає першому завданню дослідження – «Дослідити в лінгвістичній, психолого-педагогічній та педагогічній теорії і практиці стан розроблення проблеми розвитку наукового мовлення молодших школярів у працях вітчизняних і зарубіжних науковців». Дослідниця зазначає, що попри активне дослідження наукове мовлення у старшій школі, для молодшого шкільного віку ця проблема залишається недостатньо вивченою. Вона вказує на обмежену кількість досліджень, присвячених саме формуванню наукового мовлення молодших школярів, а не загальному мовленнєвому розвитку. Особливо актуальним є розгляд мовлення не як побічного продукту дослідницької діяльності, а як цільової компетентності, яка має власну структуру, динаміку та умови формування. Це створило передумови для виокремлення власної наукової ніші.

У межах першого розділу дисертантка також розв'язує друге завдання дослідження: «Конкретизувати поняття «наукове мовлення учнів», «наукове мовлення молодших школярів» та розкрити поняття «пропедевтика наукового мовлення молодших школярів». На основі теоретичного аналізу наукових джерел з різних напрямків лінгвістики авторкою обґрунтовано зв'язок мовлення і мислення як ключових чинників у розвитку пізнавальних процесів, окреслено теоретичні підходи щодо розробки ефективних стратегій розвитку мовленнєвих компетенцій, зокрема й наукового мовлення. Автор також аналізує поняття «наукове мовлення» та адаптує його до вікової специфіки молодших школярів; пояснює авторське бачення поняття «пропедевтика наукового мовлення» з урахуванням контексту дослідницької діяльності та обґрунтовано доводить потребу у підготовчому етапі формування наукового мовлення в початковій школі.

Загалом, розв'язання першого та другого завдань дослідження свідчить про глибоку аналітичну роботу дисертантки. Підібрані джерела з різних галузей наукового знання логічно поєднано для формування теоретико-методологічної бази дослідження. Дослідниця засвідчила високе володіння понятійним апаратом дослідження та вміння бачити та інтерпретувати міждисциплінарні зв'язки.

У другому розділі дисертації авторка реалізує третє завдання дослідження – «Обґрунтувати педагогічні умови пропедевтики наукового мовлення молодших школярів у дослідницькій діяльності в системі МАН України». Послідовне розгортання змісту параграфів 2.1, 2.2 та 2.3 свідчить про комплексний підхід до обґрунтування організаційних, змістових та методичних аспектів створення ефективного освітнього середовища для пропедевтики наукового мовлення молодших школярів.

У параграфі 2.1 дослідниця переконливо доводить потенціал позашкільної освіти, зокрема МАН України, як платформи для формування дослідницької компетентності молодших школярів. Особливу увагу приділено освітньому простору «Футурум», який адаптує кращі міжнародні практики навчання через дослідження до умов початкової школи. Авторка вдало окреслює роль МАН у побудові системи ранньої наукової освіти, спираючись на сучасні педагогічні концепції та історико-педагогічні витоки дослідницького підходу.

У параграфі 2.2 виокремлено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови, що сприяють формуванню наукового мовлення. У структурі педагогічних умов автор розрізняє організаційно-педагогічні (*створення освітнього середовища з урахуванням матеріально-технічної складової; залучення викладачів-науковців до освітнього процесу; підвищення кваліфікації викладачів «Футурум»; програмно-методичне забезпечення освітнього процесу; забезпечення взаємозв'язку аудиторних занять із заняттями за межами закладу освіти; організацію освітнього процесу за методикою дослідницького навчання; розбудова розвивального мовленнєвого середовища*) та дидактичні (*формування мовних умінь молодших школярів засобами наукового мовлення; формування мовленнєвих умінь у контексті дослідницької діяльності; формування когнітивних умінь; формування дослідницьких умінь*) аспекти, сукупність яких забезпечує розвиток наукового мовлення молодших школярів у процесі дослідницької діяльності.

У параграфі 2.3 дисертантка презентує розроблену методику формування наукового мовлення молодших школярів у процесі дослідницької діяльності. Варто зазначити, що запропонована структурна схема методики за своєю суттю виконує функцію моделі, яка обґрунтовує цілісну організацію освітнього процесу в умовах позашкільної наукової освіти, зокрема у системі МАН України.

Дисертантка чітко виокремлює завдання методики, що охоплюють формування мовних, мовленнєвих, когнітивних і дослідницьких умінь молодших школярів. Такий підхід свідчить про міждисциплінарне бачення сутності наукового мовлення як результату взаємодії мовної, інтелектуальної та пізнавальної діяльності дитини.

Окремої уваги заслуговує логіка подання принципів методики та концептуальних підходів, серед яких пріоритетними є: особистісно орієнтований, компетентнісний, текстоцентричний, діяльнісний. Їх дотримання забезпечує відповідність методики віковим можливостям молодших школярів.

Розробляючи авторську методику формування наукового мовлення молодших школярів, дисертантка надає перевагу методам, що активізують пошукову, дослідницьку, комунікативну та рефлексивну діяльність учнів: спостереження, постановка запитань, гіпотетичне мислення, обговорення, дослідницький експеримент, дискусія.

Щодо засобів навчання, авторка робить акцент на використанні мультимедійних і друкованих дидактичних матеріалів, інтерактивних робочих аркушів, які розроблено відповідно до вікових та пізнавальних особливостей дітей молодшого шкільного віку.

Позитивним моментом є виокремлення чіткої поетапної організації занять: організаційного, мотиваційного, теоретичного, практичної діяльності, узагальнення, рефлексивного етапів, що дає змогу системно реалізовувати навчальні цілі в межах кожного блоку. На кожному з етапів представлено відповідні дії педагога і дії школярів.

Загалом, дисертантка демонструє високий рівень методичної підготовки, що виявляється у комплексному підході до побудови методики, виваженій структурі, педагогічній доцільності запропонованих рішень і обґрунтованості компонентів моделі формування наукового мовлення молодших школярів.

У *третьому розділі дисертації* дисертантка реалізовує четверте та п'яте завдання дослідження, що стосуються визначення критеріїв, показників, рівнів розвитку наукового мовлення учнів 3–4 класів та розроблення, впровадження та експериментальної перевірки ефективності методики їх формування.

У параграфі 3.1 авторка обґрунтовує актуальність пропедевтики наукового мовлення молодших школярів через аналіз професійних запитів педагогів. Дослідження сприйняття педагогами проблеми розвитку наукового мовлення засвідчило, що вони визнають необхідність розвитку мовленнєвої компетентності учнів у контексті дослідницької діяльності та демонструють зацікавленість у методичній підтримці. Особливу цінність має факт, що висновки побудовано не лише на кількісних, а й на якісних характеристиках відповідей педагогів.

На основі результатів емпіричного дослідження авторка робить висновок про успішність впровадження авторської методики за умови врахування позиції педагога як ключової фігури в інноваційних змінах освітнього процесу. Також

дослідниця використовує ці результати як емпіричне підґрунтя для реалізації подальших етапів дослідження.

У параграфі 3.2 дисертанткою розкрито логіку побудови та організацію педагогічного експерименту, спрямованого на перевірку ефективності розробленої методики формування наукового мовлення молодших школярів. У межах констатувального етапу проведено експертне опитування, апробацію анкет і діагностичних робіт, що лягли в основу формувального етапу. Запропоновано критерії оцінювання (мовно-мовленнєвий, текстоцентричний, когнітивно-дослідницький), кожен з яких деталізовано відповідними показниками.

На формувальному етапі було створено контрольні та експериментальні групи методом попарного добору. Визначено рівні сформованості наукового мовлення (початковий, середній, достатній), що відповідають психолінгвістичним особливостям учнів 3–4 класів. Особливістю організації експерименту є впровадження «Карті оцінювання» як інструменту для кількісного та якісного аналізу змін. Це свідчить про методологічну виваженість дослідження, обґрунтованість критеріїв і надійність отриманих результатів.

У параграфі 3.3 дисертанткою представлено результати формувального етапу педагогічного експерименту, спрямованого на перевірку ефективності розробленої методики пропедевтики наукового мовлення молодших школярів. Авторка детально описує використані інструменти оцінювання, а також аналізує абсолютні прирости показників сформованості мовленнєвих і когнітивно-дослідницьких умінь за критеріями, визначеними раніше (мовно-мовленнєвим, текстоцентричним, когнітивно-дослідницьким). Результати оброблялися статистично (середні бали, відсотки від максимального), що засвідчує дотримання вимог до об'єктивності вимірювання динаміки.

Суттєвим є те, що в експериментальних групах простежено чітку позитивну динаміку за всіма критеріями. Результати експерименту переконливо доводять, що запропонована методика є ефективною у розвитку наукового мовлення учнів початкової школи.

Загалом, третій розділ демонструє вміння дисертантки здійснювати повний цикл педагогічного дослідження – від теоретичного моделювання до практичного впровадження і наукового узагальнення результатів.

Отже, добір методів є адекватним кожному із заявлених завдань і забезпечує як теоретичну глибину, так і практичну перевірку гіпотези дослідження.

Виявлення упущених аспектів досліджуваної проблеми, оцінка їх впливу на цілісність наукового знання, його достовірність та ефективне практичне використання одержаних результатів.

В цілому позитивно оцінюючи виконане І. М. Шевченко дослідження, висловимо окремі зауваження та пропозиції щодо представленої роботи:

1. Попри те, що в цілому авторка засвідчила високе володіння понятійним апаратом дослідження, вміння бачити та інтерпретувати міждисциплінарні зв'язки, все ж іноді в тексті зустрічаються певні неточності. Зокрема, на с. 25 дослідниця зазначає, що дитина пізнає «образ світу», що насправді не так, оскільки дитина пізнає світ. А «образ світу» є результатом цього пізнання, утворенням свідомості. Вочевидь, варто було б детальніше заглибитися у

сутність цих понять, хоч вони й не є ключовими поняттями цього дисертаційного дослідження.

2. Робота збагатилась, якби автор не лише здійснила аналіз наукових джерел, на основі якого було окреслено теоретичну базу дослідження та аргументовано доцільність і новизну запропонованої теми, а й додала елементи критичного аналізу та вказала, чому саме наукове мовлення молодших школярів досі не стало об'єктом системного вивчення.

3. У параграфі 2.1 дисертанткою розкрито потенціал позашкільної освіти, зокрема діяльності МАН України, як середовища для реалізації дослідницької діяльності учнів молодшого шкільного віку, зокрема й розвитку їхнього наукового мовлення. Водночас, на нашу думку, зміст цього параграфа збагатився б у разі включення елементів критичного аналізу чинних освітніх практик у системі МАН на рівні початкової освіти. Зокрема, доцільним було б проаналізувати труднощі адаптації програм дослідницької спрямованості до вікових особливостей учнів 3–4 класів, а також ступінь готовності педагогів до реалізації таких програм.

4. Звертаємо увагу авторки на те, що в тексті та назві параграфа 2.3 використовується поняття «методика пропедевтики», що створює семантичну неузгодженість. Оскільки пропедевтика передбачає підготовчий, вступний етап, доцільно було б уточнити: йдеться про методику підготовки до формування чи про методику формування з підготовчим (пропедевтичним) етапом. Це вимагає термінологічного прояснення та пошуку точнішого термінологічного відповідника щодо сутності розробленої методики.

5. У параграфі 3.2 зазначено, що в межах дослідження виокремлено лише три рівні розвитку наукового мовлення (початковий, середній, достатній), без виділення високого рівня. Аргументація авторки щодо психолінгвістичних обмежень учнів молодшого шкільного віку є загалом прийнятною. Водночас доцільно було б коротко проаналізувати, які ознаки могли б вказувати на перспективи досягнення високого рівня в умовах індивідуального темпу розвитку дитини.

6. Хоча авторкою зазначено, що в описі статистичного оброблення результатів дослідження використовувалися середні арифметичні та відсоткові показники, відсутня інформація про використання більш точних методів математичної статистики (наприклад, t-критерій Стюдента), що могло б надати результатам більшої наукової вагомості.

Висловлені зауваження та побажання суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, не знижують її наукової і практичної цінності. Відзначені недоліки радше вказують на вектори подальшого вдосконалення, поглиблення, розширення наукових пошуків дисертантки.

Висновок щодо новизни одержаних результатів.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у тому, що вперше комплексно розглянуто проблему формування наукового мовлення молодших школярів у контексті їхньої дослідницької діяльності. У дослідженні теоретично обґрунтовано та введено в науковий обіг поняття «пропедевтика наукового мовлення молодших школярів», уточнено дефініцію термінів «наукове мовлення учнів» і «наукове мовлення молодших школярів». Створено та експериментально перевірено авторську методику формування наукового

мовлення молодших школярів у дослідницькій діяльності; сформульовано педагогічні умови пропедевтики наукового мовлення молодших школярів у дослідницькій діяльності в системі МАН України; розроблено систему критеріїв, показників і рівнів сформованості наукового мовлення учнів 3–4 класів. Уперше укладено розділ до навчальної програми з позашкільної освіти дослідницько-експериментального напрямку з відповідними методичними матеріалами щодо розвитку наукового мовлення в умовах діяльності МАН України.

Висновок щодо теоретичного значення одержаних результатів.

Теоретичне значення результатів дослідження полягає у поглибленні та систематизації наукових уявлень про формування наукового мовлення як важливого компонента когнітивного й мовленнєвого розвитку молодших школярів. Дисертація розширює науково-педагогічний дискурс у межах лінгводидактики, психолого-педагогічної теорії та методики навчання, інтегруючи дослідницьку діяльність у структуру мовленнєвої освіти початкової школи. Обґрунтовані в роботі дидактичні умови, уточнений понятійний апарат та розроблена методика пропедевтики наукового мовлення можуть стати підґрунтям для подальших наукових розвідок у галузі початкової та позашкільної освіти.

Висновок щодо можливості практичного використання одержаних наукових результатів.

Результати дисертаційного дослідження мають високу прикладну цінність і можуть бути ефективно використані в освітній практиці. Запропонований методичний інструментарій, зокрема, авторська методика розвитку наукового мовлення молодших школярів, розроблені критерії й показники його сформованості, розділ навчальної програми дослідницько-експериментального напрямку (початкового та основного рівнів), а також узагальнені теоретичні положення – можуть впроваджуватись у діяльність закладів загальної середньої, позашкільної та спеціалізованої освіти, особливо в межах системи Малої академії наук України.

Практичне значення підтверджується можливістю адаптації та застосування розроблених матеріалів у процесі роботи з обдарованими дітьми, підготовки педагогів, розроблення дидактичних матеріалів і методичних рекомендацій. Використання створених автором робочих аркушів, діагностичного інструментарію та спеціального розділу навчальної програми з позашкільної освіти сприяє формуванню мовленнєвої та дослідницької компетентностей молодших школярів і дає змогу забезпечити цілеспрямований підхід до розвитку їхнього наукового мовлення в реальних освітніх умовах.

Пропозиція щодо присудження (не присудження) дисертанту ступеня доктора філософії за результати аналізу новизни одержаних ним результатів, їх достовірності, теоретичного значення і можливості практичного використання.

Аналіз поданого до захисту наукового дослідження дозволяє зробити такий загальний висновок: робота Шевченко І. М. є самостійним, завершеним науковим дослідженням з актуальної педагогічної проблеми, має наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Матеріали викладено грамотно, професійно здійснено якісний та кількісний аналіз результатів. Висновки роботи

чіткі, вмотивовані, логічно систематизовані. Публікації автора відображають основні аспекти досліджуваної проблеми.

Дисертаційна робота Шевченко Ірини Миколаївни «Пропедевтика наукового мовлення молодших школярів у дослідницькій діяльності в системі Малої академії наук України» відповідає вимогам чинного законодавства, зокрема «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами); «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка – Шевченко Ірина Миколаївна – заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки», в галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник
відділу дидактики
Інституту педагогіки НАПН України

Шелестова Л. В.